

# Høring samfunnsfag FOV

**Status**

Innsendt til Utdanningsdirektoratet

Innsendt og bekreftet av instansen via e-post

**Innsendt av**

Christianne Valand Eriksen, Ole Dag Vole og Sara Petersen

Spilling

**Innsendt dato**

30. november 2023

**På vegne av**

Vågsbygd videregående skole

**Målgruppe**

Skole (Offentlig) - Videregående skole

**Stilling**

Faglærere

✓ Jeg bekrefter at jeg uttaler meg på vegne av hele skolen.

# Om faget

## Fagets relevans og sentrale verdier

Samfunnsfag er et sentralt fag for engasjement, kritisk tenkning og aktivt medborgerskap. Faget skal styrke deltakernes forståelse av seg selv og av samfunnet de lever i, og gi dem innsikt i hvordan de kan påvirke eget liv og egen framtid. Deltakerne skal se sammenhenger mellom individuelle valg, samfunnsstrukturer og naturens tålegrense og få økt forståelse av de forskjellige fellesskapene vi mennesker inngår i både lokalt, nasjonalt og globalt. Slik bidrar samfunnsfaget til å styrke deltakernes forståelse av sin egen rolle i samfunnet og av hvordan de kan påvirke samfunnet og sitt eget liv i fellesskapene de er en del av, nå og i framtiden.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnlaget i opplæringen. Samfunnsfag skal fremme demokratiske verdier og holdninger som toleranse, likeverd og respekt som motvekt til fordommer og diskriminering. Gjennom samfunnsfaglige tenkemåter og metoder skal deltakerne utvikle bevissthet om demokrati, miljø, menneskerettigheter, likestilling og verdien av mangfold. Samfunnsfag skal bidra til bevissthet om at vi er både historieskapte og historieskapende. Deltakernes kompetanse og erfaringer, ulike kulturelle bakgrunner og flerspråklige ressurser skal anerkjennes og brukes aktivt i opplæringen og vurderingen. Deltakerne skal få erfaring med og praktisere ulike former for demokratisk deltakelse og medvirkning, både i det daglige arbeidet med faget og i samfunnsliv og arbeidsliv.

## Kjerneelementer

### Utforskning og kritisk tenkning

Deltakerne skal utforske og reflektere over hvordan kunnskap om samfunn og historiske hendelser blir til, og vurdere om kilder er pålitelige og relevante. De skal aktivt søke, vurdere og formidle informasjon, alene og sammen med andre, i og utenfor opplæringen. Med utgangspunkt i egne erfaringer og kompetanse skal deltakerne utforske sammenhenger mellom geografiske, historiske og nåtidige forhold og hvordan disse sammen og hver for seg påvirker mennesker, samfunn og natur. Kunnskap om historiske hendelser og utviklingstrekk i samfunnet skal stimulere til refleksjon over hvorfor mennesker gjør ulike valg.

### Demokrati, makt og medborgerskap

Deltakerne skal utvikle kompetanse for aktiv deltakelse på ulike arenaer lokalt og nasjonalt, inkludert deltakelse i frivillige organisasjoner. Dette innebærer innsikt i at borgere i et demokrati har rettigheter, plikter og muligheter. Deltakerne skal tilegne seg kunnskap om sentrale sider ved demokratiske samfunn, som maktfordeling, ytringsfrihet, rettssikkerhet og likestilling. I tillegg skal deltakerne diskutere hvordan makt påvirker ulike forhold i samfunnet. Deltakerne skal, med utgangspunkt i egne erfaringer og kompetanse, utforske forskjeller mellom land når det gjelder styresett og ivaretagelse av menneskerettigheter. De skal utforske dette fra ulike perspektiver, fra det lokale til det globale, i urfolksperspektiv og i nasjonalt minoritetsperspektiv. Deltakerne skal også reflektere over hvordan konflikter har oppstått og blitt håndtert før og nå.

### Bærekraftige samfunn

Deltakerne skal få innsikt i og reflektere over sammenhenger mellom de økonomiske, miljømessige og sosiale dimensjonene ved bærekraftig utvikling, og hvordan endringer har påvirket disse tre dimensjonene. Det innebærer å få innsikt i hvordan politiske valg og teknologisk utvikling har påvirket samfunnet før og nå. Med utgangspunkt i egne erfaringer skal deltakerne få innsikt i hvordan geografiske, historiske og nåtidige forhold har lagt betingelser for

hvordan mennesker har dekket behovene sine og fordelt ressurser. Deltakerne skal få kompetanse i hvordan menneskers ressursbruk har globale konsekvenser, og hvordan dette fører til klimaendringer og migrasjon.

## Utdanning og arbeidsliv

Deltakerne skal få innsikt i hvordan den norske arbeidslivsmodellen fungerer, og reflektere over sammenhengen mellom utdanningssystemet, arbeidslivet og den moderne velferdsstaten. Deltakerne skal, med utgangspunkt i egne erfaringer og kompetanse, skal de skal utforske de ulike fellesskapene vi er en del av i utdanning og arbeidsliv. Utforsking av egne plikter, rettigheter og muligheter i utdanning og arbeidsliv står sentralt. Deltakerne skal også lære om hvordan endringer og ny teknologi påvirker arbeidslivet.

## Språklæring i samfunnsfag

Deltakerne skal utvikle språket og strategiene de trenger for å kommunisere, lære og anvende samfunnsfag på ulike arenaer, med ulike formål og i et livslangt perspektiv. Dette innebærer at de får tid og rom i faget til å reflektere over og systematisere erfaringer de gjør seg med det norske språket i og utenfor opplæringen. Hovedvekten skal legges på å utvikle deltakernes kommunikative kompetanse på norsk i møte med konkrete utfordringer og situasjoner, og ikke på formell korrekthet.

Å utvikle språket i samfunnsfag innebærer at deltakerne gradvis tilegner seg innsikt og kunnskap om førfaglige og relevante samfunnsfaglige ord og begreper. Deltakernes språklige erfaringer og kompetanser er en viktig ressurs i denne prosessen. Deltakerne skal blant annet forklare og diskutere en sak, veie ulike sider av saken mot hverandre, ta stilling til saken og begrunne standpunktet de tar. De skal også kunne reflektere over, presentere og vurdere ulike problemstillinger. De skal utvikle et enkelt og grunnleggende samfunnsfaglig begrepsapparat i de lavere modulene, og et mer avansert og hensiktsmessig fagspråk i høyere moduler. På de lavere modulene vil utvikling av muntlige ferdigheter på norsk stå sentralt. På de høyere modulene vil deltakerne utvikle både skriftlige og muntlige ferdigheter. Begreps- og språkutviklingen i faget skal legge et grunnlag for deltakelse i opplæring og arbeidsliv.

## Tverrfaglige temaer

### Folkehelse og livsmestring

I samfunnsfag handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å gi et grunnlag for å gjøre gode livsvalg og for å delta i arbeidsliv og samfunnsliv. Deltakerne skal tilegne seg kompetanse om samspillet mellom individ og samfunn, og om hvordan identitet formes hos den enkelte. Gjennom å få kjennskap til samfunnsinstitusjoner som er viktige i ulike livssituasjoner, skal deltakerne få best mulige forutsetninger for å ivareta familielivet, gjøre informerte helsevalg og ivareta egen og eventuelle egne barns psykiske og fysiske helse. Temaet skal også videreutvikle deltakernes interkulturelle kompetanse, og det skal motvirke utenforskap gjennom å legge til rette for refleksjon rundt seksualitet, kjønn og kjønnsidentitet.

### Demokrati og medborgerskap

I samfunnsfag handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at deltakerne videreutvikler kunnskaper og ferdigheter for å kunne delta aktivt i samfunnet og i demokratiske prosesser. Med utgangspunkt i egne erfaringer skal deltakerne reflektere over demokratiske verdier og prinsipper, og hva som kan true demokratiet. Videre skal det tverrfaglige temaet belyse forholdet mellom ytringsfriheten og vernet mot diskriminering. Deltakerne skal kunne håndtere ulike perspektiver og meningsbrytning og øve evnen til å kunne tenke kritisk. Kildekritisk kompetanse inngår som en viktig del av dette. Temaet skal bidra til at deltakerne både deltar i og videreutvikler demokratiet. Det skal også forebygge ekstreme holdninger, ekstreme handlinger, rasisme og terrorisme, og gi kunnskap om terrorhandlingen i Norge 22. juli 2011.

## Bærekraftig utvikling

I samfunnsfag handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om at deltakerne forstår hvordan sosiale, økonomiske og miljømessige forhold påvirker livsgrunnlaget til natur og mennesker. Kunnskap om hvordan egne og andre handlinger påvirker klimaet og miljøet, og om hvordan levkår, levestett og demografi henger sammen, bidrar til denne forståelsen. Deltakerne skal med utgangspunkt i egne erfaringer reflektere over dilemmaer knyttet til ulike sider ved bærekraftig utvikling og over hvordan handlinger har betydning på både individnivå og samfunnsnivå. Gjennom arbeidet med temaet skal deltakerne bli bevisst på hvordan de selv kan foreta etiske og miljøbevisste valg. Temaet belyser hvordan strukturperspektiver, fordelingsperspektiver og maktperspektiver er viktige for å forstå hva bærekraftig utvikling innebærer. FNs bærekraftsmål kan være et utgangspunkt for arbeidet med temaet.

## Grunnleggende ferdigheter

### Muntlige ferdigheter

Å ha muntlige ferdigheter i samfunnsfag innebærer å kunne fortelle om, beskrive og bruke fakta og fagbegreper i meningsyttringer, samtaler og presentasjoner i opplæring, arbeidsliv og samfunnsliv. Muntlige ferdigheter handler også om å lytte til, vurdere, gi respons på og videreutvikle innspill fra andre. Utviklingen av muntlige ferdigheter i samfunnsfag går fra å uttrykke egne meninger på en enkel måte på norsk til å begrunne egne faglige synspunkter. Ferdighetene utvikles også gjennom økende bruk av argumentasjon og fagbegreper. Evne til å uttrykke uenighet med respekt for andres oppfatninger er også en viktig del av muntlige ferdigheter.

### Å kunne skrive

Å kunne skrive i samfunnsfag innebærer å kunne formidle kunnskap og meninger skriftlig i både opplæring, arbeidsliv og samfunnsliv. Det innebærer å kunne formidle budskap gjennom sammensatte tekster, og bruk av visuelle uttrykk inngår dermed som en naturlig del av skrivingen. Utvikling av skriveferdighetene i samfunnsfag går fra å formulere enkle faktasetninger og konkrete spørsmål til å skrive fagtekster med grunngitte standpunkter.

### Å kunne lese

Å kunne lese i samfunnsfag innebærer å kunne forstå ulike typer tekster fra opplæring, samfunnsliv og arbeidsliv. Det innebærer også å kunne forstå og bruke informasjon fra bilder, film, tegninger, grafer, tabeller og kart. Videre vil det si å være kritisk når det gjelder informasjonssøk og valg av kilder. Utvikling av leseferdighetene i samfunnsfag innebærer en gradvis oppøving fra å lese og forstå fagord, tekster og visuelle framstillinger til å tolke og vurdere dem. Til å begynne med finner deltakerne informasjon i enkle, tilrettelagte kilder. Senere kommer oppøving av evnen til å gjøre egne informasjonssøk, sammenligne informasjon fra ulike typer kilder og kritisk vurdere hvor nyttige og troverdige kildene er.

### Å kunne regne

Å kunne regne i samfunnsfag innebærer å kunne arbeide med og vurdere datamateriale i forbindelse med faglige temaer fra opplæring, arbeidsliv og samfunnsliv, og å arbeide med dette ved hjelp av tabeller, grafer og figurer. Tids- og stedsforståelse uttrykt gjennom tidslinjer, målestokk og modeller er sentralt for å forstå sammenhenger i samfunnsfaget.

### Digitale ferdigheter

Å ha digitale ferdigheter i samfunnsfag innebærer å kunne utforske nettsteder for å søke relevant informasjon om samfunnsfaglige temaer og å utvise digital dømmekraft og utøve kildekritikk i både opplæring, arbeidsliv og samfunnsliv. Ferdighetene omfatter også å bruke digitale presentasjons- og samarbeidsverktøy til å utarbeide, presentere og publisere sammensatte tekster. Digitale ferdigheter vil videre si å kunne kommunisere og samarbeide digitalt om samfunnsfaglige temaer og å følge regler og normer for nettbasert kommunikasjon, inkludert personvern og opphavsrett. Ferdighetene innebærer også å ivareta informasjons- og datasikkerhet.

## Kompetansemål og vurdering

### Kompetansemål og vurdering modul 1

#### Kompetansemål etter modul 1

Mål for opplæringen er at deltakeren skal kunne

- finne informasjon i enkle, tilrettelagte tekster
- kjenne til og bruke aktuelle og relevante nettsteder og samtale med støtte om nettvett
- kunne orientere seg ved hjelp av fysiske og digitale kart
- samtale med støtte om begrepene samfunn, demokrati og medborgerskap med utgangspunkt i egne erfaringer
- gi eksempler på grunnleggende menneskerettigheter som ytringsfrihet og likestilling, og samtale med støtte om egne erfaringer
- få erfaring med demokratiske prosesser gjennom å utforme og praktisere regler sammen med andre, i for eksempel opplæring, arbeidsliv og frivillige organisasjoner
- snakke om hvordan mennesker påvirker klima og miljø
- samtale med støtte om hvorfor mennesker flytter på seg
- fortelle på en svært enkel måte om det norske skolesystemet og betydningen av utdanning, og snakke om egen kompetanse
- snakke på en enkel måte om ulike familieformer, barneoppdragelse og variasjoner i arbeidsdelingen i familien samt beskrive roller i egen hverdag
- samtale med støtte om hvordan mennesker levde for én til to generasjoner siden, med bakgrunn i egne erfaringer
- utforske ulike former og muligheter for deltakelse i frivillig arbeid
- bruke enkeltord og enkle setninger til å skrive og svare på enkle spørsmål

#### Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Deltakerne viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på modul 1 når de undrer seg og stiller spørsmål om grunnleggende samfunnsfaglige begreper og kommuniserer med støtte om samfunnsfaglige temaer. De viser og utvikler også kompetanse når de uttrykker egne erfaringer og opplevelser som deltaker i samfunnet, og når de deltar i samtaler om kultur og identitet.

Læreren skal legge til rette for deltakermedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom å bruke varierte vurderingsformer og ta utgangspunkt i deltakernes erfaringer, ressurser og førkunnskaper i læringsarbeidet. Læreren og deltakerne skal være i dialog om deltakernes utvikling i samfunnsfag. Deltakerne skal få mulighet til å sette ord på hva de mestrer, og reflektere over sin egen faglige og språklige utvikling. De skal få informasjon om hva som forventes av dem, og hvordan de kan arbeide videre for å nå målene sine for opplæringen. Læreren skal bruke underveisvurderingen til å tilpasse den videre opplæringen. Underveisvurderingen skal bidra til at deltakerne bruker sine kompetanser, erfaringer og språklige ressurser til å utforske og prøve seg fram i videre læring.

## Kompetansemål og vurdering modul 2

### Kompetansemål etter modul 2

Mål for opplæringen er at deltakeren skal kunne

- forstå og bruke informasjon fra ulike kilder
- samtale om digital dømmekraft og personvern
- bruke kart og bilder for å utforske lokalsamfunnet
- samtale med støtte om hvordan Norge styres
- samtale med støtte om hvorfor ytringsfrihet og menneskerettigheter er viktig i et demokratisk samfunn
- samtale med støtte om begrepene fordommer, diskriminering og rasisme
- samtale om begrepet urfolk og kjenne til samene som urfolk i Norge
- snakke med støtte om skrevne og uskrevne regler som regulerer forhold mellom mennesker og om konsekvensene av å bryte disse med utgangspunkt i egne erfaringer
- snakke om hvilke valg og handlinger som kan bidra til et bærekraftig samfunn, med utgangspunkt i egne erfaringer
- reflektere med utgangspunkt i egne erfaringer over hvor og hvorfor mennesker flytter og flykter
- samtale om hvordan egen formell og uformell kompetanse kan brukes i arbeidslivet, og utforske hvordan man får jobb
- gi eksempler på sentrale plikter og rettigheter i utdannings- og arbeidslivet
- samtale om temaene kjønn og kjønnsroller
- utforske og sammenligne kulturminner fra ulike deler av verden
- skrive og fortelle om egne erfaringer fra samfunns- og arbeidsliv

### Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Deltakerne viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på modul 2 når de finner relevant informasjon og utforsker og bruker sentrale samfunnsfaglige begreper. De viser og utvikler også kompetanse når de kobler samfunnsfaglige temaer til egne erfaringer.

Læreren skal legge til rette for deltakermedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom å bruke varierte vurderingsformer og ta utgangspunkt i deltakernes erfaringer, ressurser og førkunnskaper i læringsarbeidet. Læreren og deltakerne skal være i dialog om deltakernes utvikling i samfunnsfag. Deltakerne skal få mulighet til å sette ord på hva de mestrer, og reflektere over sin egen faglige og språklige utvikling. De skal få informasjon om hva som forventes av dem, og hvordan de kan arbeide videre for å nå målene sine for opplæringen. Læreren skal bruke underveisvurderingen til å tilpasse den videre opplæringen. Underveisvurderingen skal bidra til at deltakerne bruker sine kompetanser, erfaringer og språklige ressurser til å utforske og prøve seg fram i videre læring.

## Kompetansemål og vurdering modul 3

### Kompetansemål etter modul 3

Mål for opplæringen er at deltakeren skal kunne

- samtale om hva digital dømmekraft og kildekritikk innebærer, og diskutere hvorfor hendelser framstilles på ulike måter
- sammenligne og vurdere informasjon fra ulike kilder
- utforske hvordan mennesker i fortiden livnærte seg, og samtale om hvordan sentrale endringer i livsgrunnlag og teknologi har påvirket demografi, levekår og bosettingsmønstre
- beskrive geografiske hovedtrekk i Norge og ulike deler av verden og reflektere over hvordan geografi påvirker kultur og mennesker
- sammenligne hvordan politiske partier fremmer ulike verdier og interesser, og samtale om aktuelle samfunnsspørsmål
- samtale om hvorfor konflikter oppstår, og diskutere med støtte hvordan den enkelte og ulike samfunn kan håndtere disse
- samtale om hva likeverd og likestilling betyr i et demokrati, og med utgangspunkt i egne erfaringer diskutere med støtte hvordan man kan motarbeide fordommer, diskriminering, rasisme og utenforskap
- gi eksempler på sentrale normer, regler og lover, og på hvilke konsekvenser brudd på disse kan ha for den enkelte og for samfunnet
- forklare begrepet bærekraftig utvikling og foreslå tiltak i dagliglivet som kan bidra til et mer bærekraftig samfunn
- kjenne til aktører, lover og regler som regulerer arbeidslivet
- bruke kunnskap og egne erfaringer om utdanningssystemet og arbeidslivet og presentere en plan for egen opplæring, utdanning og karriere
- gi eksempler på noen av de viktigste historiske hendelsene og prosessene som har dannet grunnlaget for framveksten av det moderne Norge
- skrive og fortelle om samfunnsfaglige temaer og uttrykke egne meninger

## Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Deltakerne viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på modul 3 når de uttrykker seg om og stiller kritiske spørsmål til sentrale samfunnsfaglige temaer og problemstillinger. De viser og utvikler også kompetanse når de leser ulike samfunnsfaglige tekster, skiller mellom fakta og meninger og oppgir kilder i eget arbeid.

Læreren skal legge til rette for deltakermedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom å bruke varierte vurderingsformer og ta utgangspunkt i deltakernes erfaringer, ressurser og førkunnskaper i læringsarbeidet. Læreren og deltakerne skal være i dialog om deltakernes utvikling i samfunnsfag. Deltakerne skal få mulighet til å sette ord på hva de mestrer, og reflektere over sin egen faglige og språklige utvikling. De skal få informasjon om hva som forventes av dem, og hvordan de kan arbeide videre for å nå målene sine for opplæringen. Læreren skal bruke underveisvurderingen til å tilpasse den videre opplæringen. Underveisvurderingen skal bidra til at deltakerne bruker sine kompetanser, erfaringer og språklige ressurser til å utforske og prøve seg fram i videre læring.

## Kompetansemål og vurdering modul 4

### Kompetansemål etter modul 4

Mål for opplæringen er at deltakeren skal kunne

- bruke ulike metoder for å finne informasjon og diskutere kildenes formål og relevans, og reflektere over hvordan algoritmer på internett, falske nyheter og ensidige kilder kan prege forståelsen vår
- gjøre rede for årsaker til og virkninger av sentrale historiske konflikter og hendelser og gi eksempler på hvordan en konflikt kan beskrives avhengig av ideologisk ståsted

- beskrive hovedtrekk ved det politiske systemet og velferdssamfunnet i Norge og sammenligne styresett fra ulike deler av verden
- kjenne til ulike internasjonale avtaler og reflektere over hvordan disse påvirker menneskers rettigheter og plikter
- snakke om årsaker til og konsekvenser av radikaliserings, terror og folkemord som holocaust, og diskutere hvordan dette kan forebygges
- reflektere med utgangspunkt i egne erfaringer over hvilke tiltak som er nødvendige for å skape bærekraftige samfunn, og diskutere hvilke konflikter som kan oppstå
- reflektere over hvorfor det finnes rike og fattige land, i et historisk og geografisk perspektiv, sammenligne forskjeller i levekår med utgangspunkt i egne erfaringer og vurdere tiltak for en jevnere fordeling
- kjenne til samenes historie og rettigheter i Norge og reflektere over hvordan urfolk og nasjonale minoriteter blir påvirket av samfunnsutviklingen
- beskrive hovedtrekk ved norsk økonomi og hvordan den henger sammen med den globale økonomien
- fortelle om fagforeningenes rolle i det demokratiske Norge og sentrale reguleringer i arbeidslivet
- diskutere viktige omveltninger og ny teknologi i arbeidslivet og reflektere over hvordan disse endringene påvirker arbeidslivet
- reflektere over variasjoner i kjønn og identitet
- skrive tekster med samfunnsfaglige bekrivelser og forklaringer, og begrunne egne synspunkter

## Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Deltakerne viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på modul 4 når de uttrykker seg både skriftlig og muntlig og bruker kilder kritisk. De viser og utvikler også kompetanse når de reflekterer over ulike samfunnsfaglige problemstillinger, deltar i faglige diskusjoner og presenterer et tverrfaglig tema, og når de skriver fagtekster med ulike perspektiver og refleksjoner.

Læreren skal legge til rette for deltakermedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom å bruke varierte vurderingsformer og ta utgangspunkt i deltakernes erfaringer, ressurser og førkunnskaper i læringsarbeidet. Læreren og deltakerne skal være i dialog om deltakernes utvikling i samfunnsfag. Deltakerne skal få mulighet til å sette ord på hva de mestrer, og reflektere over sin egen faglige og språklige utvikling. De skal få informasjon om hva som forventes av dem, og hvordan de kan arbeide videre for å nå målene sine for opplæringen. Læreren skal bruke underveisvurderingen til å tilpasse den videre opplæringen. Underveisvurderingen skal bidra til at deltakerne bruker sine kompetanser, erfaringer og språklige ressurser til å utforske og prøve seg fram i videre læring.

### Har læreplanen et hensiktsmessig omfang og innhold?

Læreplanene for FOV skal legge til rette for dybdelæring og gi voksne den faglige og språklige kompetansen de trenger for videre opplæring og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Samtidig skal læreplanene gi en rask overgang til videre kvalifisering og arbeid og være tilpasset en voksen målgruppe der majoriteten ikke har norsk som morsmål. Det har vært et viktig mål for læreplanarbeidet å finne fram til et omfang og innhold som ivaretar alle disse hensynene.

#### ✕ Nei

##### Kommentar

Nei, læreplanen har ikke et hensiktsmessig (omfang og) innhold når det gjelder ungdommer i kombinasjonsklasser på videregående skole i og med at ungdomsperspektivet er totalt fraværende. I webinaret fra HKDir hvor man gjennomgår FOV planen, blir det presisert at "...de nye planene, det er viktig å si. De er skrevet for voksne. De er ikke skrevet for ungdommer. Og eksamen kommer også til å bli laget for voksne, og ikke ungdommer."

Vi som jobber med unge elever i kombinasjonsklasser på videregående skole, reagerer sterkt på at de nå skal følge en læreplan som ikke har vært en del av målgruppen for utforming av læreplanene. Ville dette blitt akseptert hvis det gjaldt majoritetsungdom i Norge?

### Gir læreplanen handlingsrom til å tilpasse opplæringen til deltakernes individuelle behov og til ulike arenaer?

Læreplanen skal være åpen nok til at opplæringen kan tilpasses ulike målgrupper og den enkelte deltakers opplæringsbehov, kompetanse, nivå på norskferdigheter og ønsket sluttkompetanse. Den skal også kunne brukes i opplæring på ulike arenaer, som for eksempel i praksis i arbeidslivet.

#### ✕ Nei

##### Kommentar

Læreplanen er tilpasset den voksne deltakergruppen. Flere kompetansemål har fokus på fokusert på arbeidsliv, karriere og barneoppdragelse. Dette er lite relevant for de fleste ungdommer som er i begynnelsen av sitt utdanningsløp. Mange mål setter som en forutsetning at deltakerne tar bakgrunn i egne erfaringer. At målene er såpass spisset, kan være utfordrende og irrelevant med tanke på at ungdom har begrenset livserfaring.

### Beskriver kjerneelementene det mest sentrale i faget for en voksen målgruppe?

Kjerneelementene er det deltakerne må lære for å kunne mestre og anvende faget. Kjerneelementene skal beskrive de mest sentrale kunnskapsområdene, begrepene, tenkemåtene, metodene og uttrykksformene i faget.

Titlene skal kommunisere tydelig og reflektere innholdet i kjerneelementet.

✓ Ja

Kommentar

Ja, for en voksen målgruppe, men ikke nødvendigvis for ungdommer i kombinasjonsklassene på vgs. Dette gjelder spesielt deler av kjerneelementet "Utdanning og arbeidsliv". I kjerneelementene legges også egne erfaringer sterkt til grunn, noe som kan være utfordrende og irrelevant med tanke på at ungdom har begrenset livserfaring. I kjerneelementet "Demokrati og medborgerskap" bør ordlyden *før og nå* byttes ut til et mer presist begrep.

### Har dere innspill til kjerneelementet «Språklæring i samfunnsfag»?

For fagene matematikk, naturfag og samfunnsfag er det utviklet et kjerneelement som skal tydeliggjøre språkets plass i faget, og omtale den kommunikative kompetansen deltakerne må utvikle for å kommunisere, lære og anvende faget i ulike sammenhenger.

✗ Nei

*Ingen kommentar fra instansen*

### Gjenspeiler tekstene om grunnleggende ferdigheter de behovene målgruppen har for videreutvikling og bruk av grunnleggende ferdigheter i og utenfor opplæringen?

✓ Ja

*Ingen kommentar fra instansen*

### Utfyller de ulike tekstene i «Om faget» hverandre på en god måte?

«Om faget» omfatter tekstene om fagets relevans og sentrale verdier, kjerneelementer, tverrfaglige temaer og grunnleggende ferdigheter. Disse skal gi retning til opplæringen og tydeliggjøre sammenhenger i læreplanverket. De ulike delene henger tett sammen og må ses i sammenheng.

✓ Ja

*Ingen kommentar fra instansen*

### Legger kompetansemålene til rette for at deltakerne kan ta i bruk sine kompetanser og erfaringer i opplæringen?

Eksempler på dette kan være erfaringer og kompetanser fra opplæring, samfunns- og arbeidsliv, digitale ferdigheter og strategier de er vant til å bruke for å lære og løse utfordringer i ulike sammenhenger.

#### ✕ Nei

##### Kommentar

Det legges trykk på å ta utgangspunkt i egne erfaringer i mange kompetansemålene. Målet: "Snakke med støtte om skrevne og uskrevne regler som regulerer forhold mellom mennesker og om **konsekvensene av å bryte disse med utgangspunkt i egne erfaringer**". Er det naturlig å måle deltakerens evne til å snakke om den private sfæren når det gjelder lovbrudd. For vår unge elevgruppe setter vi også spørsmålstegn ved målene i henholdsvis modul 1, 2 og 4:

- snakke om hvilke valg og handlinger som kan bidra til et bærekraftig samfunn, med utgangspunkt i egne erfaringer
- samtale med støtte om hvordan mennesker levde for én til to generasjoner siden, med bakgrunn i egne erfaringer
- snakke på en enkel måte om ulike familieformer, barneoppdragelse og variasjoner i arbeidsdelingen i familien samt beskrive roller i egen hverdag fortelle om fagforeningenes rolle i det demokratiske Norge og sentrale reguleringer i arbeidslivet

I kompetansemålene "Kunne orientere seg ved hjelp av fysiske og digitale kart" og "Samtale om temaene kjønn og kjønnsroller", bør ordlyden spisses til mer presise begrep.

### 8. Legger kompetansemålene til rette for at deltakeren kan ta i bruk sine flerspråklige ressurser i opplæringen?

Ressursperspektivet skal være gjennomgående i alle delene av læreplanen. Læreplanen skal legge til rette for at deltakernes flerspråklige ressurser anerkjennes og kan brukes aktivt i opplæring og vurdering.

#### ✓ Ja

##### Kommentar

Vi har ungdommer som fikk sin første lese- og skriveopplæring på norsk, og andre som har hatt det meste av sin skolegang i Norge. Vi opplever at disse elevene ikke kan ta i bruk de flerspråklige ressursene sine i opplæringen på samme måte som planen legger opp til.

**Er kompetansemålene i modul 1 og 2 tilpasset deltakere som er nybegynnere i norsk og/eller har svake grunnleggende ferdigheter?**

Læreplanene i naturfag, matematikk og samfunnsfag skal legge til rette for at opplæring i norsk kan skje som en integrert del av opplæring i faget. Det skal være mulig å starte opplæringen i samfunnsfag med et begynnernivå i norsk. I denne målgruppen vil det også være deltakere som ikke har tilstrekkelige lese- og skriveferdigheter til å kunne bruke dem som redskap for læring.

☒ Nei

Kommentar

Enkelte mål som omhandler demokrati, medborgerskap, ytringsfrihet, likestilling, klima, miljø osv. vil nok være på et for høyt faglig nivå for deltakere i modul 1.

**Er det en god faglig progresjon mellom de fire modulene?**

☒ Ja

*Ingen kommentar fra instansen*

**Gir kompetansemålene i modul 4 tilstrekkelig faglig og norskspråklig grunnlag for videre opplæring og kvalifisering?**

☒ Nei

Kommentar

Vi savner fokus på **nåtidige konflikter** i målet som omhandler sentrale konflikter og hendelser og ungdomsperspektivet generelt.

### Er tekstene om undervisvurdering til hjelp for læreren i vurderingsarbeidet?

I overordnet del i læreplanverket er det lagt vekt på at en god vurderingspraksis med klare forventninger og aktiv deltakerinvolvering er nøkkelen til å tilpasse opplæringen. For voksne er det særlig viktig å medvirke i opplæringssituasjonen og bli involvert i egen læringsprosess. Målet er at deltakeren skal kunne sette egne mål, velge hensiktsmessige framgangsmåter og vurdere egen utvikling. Undervisvurdering i fagene skal være en integrert del av opplæringen, og skal brukes til å fremme læring, tilpasse opplæringen og øke kompetansen i fag. Undervisvurdering kan være både muntlig og skriftlig.

✕ Nei

Kommentar

Vi mener at deler av undervisvurderingen er veldig spesifikk og beskriver konkrete aktiviteter som "...når de presenterer et tverrfaglig tema og skriver fagtekster". Det første avsnittet bør redigeres eller fjernes. Avsnitt to ligger tettere opp til den mer generelle og mer velformulerte undervisvurderingen i Fagfornyelsen.

### Ivaretar læreplanen i samfunnsfag som helhet målgruppens behov for en integrert opplæring i fag og språk og/eller grunnleggende ferdigheter?

Norskferdighetene ses som en integrert del av fagkompetansen og skal derfor gjenspeiles i alle deler av læreplanen.

Det skal være en norskspråklig progresjon i modulene som leder fram mot et nivå tilsvarende B1/B1+ ved avsluttet modul 4. Nivået kan fravikes i enkelte kompetansemål når faget og/eller nivå 2 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) krever et høyere norskspråklig nivå.

✓ Ja

*Ingen kommentar fra instansen*

### Legger læreplanen til rette for å kunne brukes sammen med læreplaner i videregående opplæring for voksne?

Med ny opplæringslov kan deltakere få opplæring på videregående nivå samtidig som de får opplæring i FOV. Dette omtales som kombinasjonsløp. Dette innebærer at læreplanene for FOV skal kunne brukes i kombinasjon med modulstrukturerte læreplaner i utvalgte lærefag og andre læreplaner i videregående opplæring. Forslag til modulstrukturerte læreplaner i utvalgte lærefag finner du på [udir.no](http://udir.no).

Vet ikke

*Ingen kommentar fra instansen*

*Ingen generell kommentar fra instansen*